

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

O razdoru Slovenske ljudske stranke.

Od več strani se nam je izrazila želja, naj objavimo v celoti poročilo prevzvišene gospoda knezoškofa ljubljanskega, g. dr. Ant. Bon. Jegliča o razdoru Slovenske ljudske stranke, ki jo je priobčil „Slovenec“ dne 26. novembra t. l. Radi izprevidimo in smo trdno prepričani, da je prav potrebno, podati tudi našim cenjenim naročnikom jasno sliko o tej kočljivi, dalekosežni in usodepolni zadevi Slovenske ljudske stranke. Najbolj zanesljivo podoba bode pa ljudstvo dobilo, če govori ljubljani nadpastir sam svojim udanim vernikom in vsikdar zvestim pristašem Slovenske ljudske stranke, sedaj pod načelstvom g. prelata Andreja Kalana, katerega oklic na vso slovensko javnost tudi danes ponatisnemo. Knezoškofovo poročilo se glasi:

Mogočna je bila Slovenska ljudska stranka. Po našem večletnem trudu se je razvijala in krepila. Načelniku smo popolnoma zaupali, on pa je moral priznati, da smo duhovniki v Slovenski ljudski stranki ogrožje, ki jo nosi.

Večkrat smo opazovali, da je bilo med obema političnima voditeljema močno nasprotovanje, ki se je pa vselej pravočasno poglelo. Toda odkar je načelnik stranke prenehal biti načelnik državnoborskega kluba in je iznenada, ne da bi bila stranka kaj vedela, postal deželni glavar, se je nasprotovanje zopet pokazalo; bolj je napredovalo in že smo slutili, da bi utegnili stranki zelo škodovati, morda jo celo pokopati.

Razdor se je razširjal, ker se je v izobražencih Slov. ljudske stranke bolj utrjevalo prepričanje, da politika dr. Šusteršiča ni dovolj narodna in ne demokratična. Izredno je tudi vse ogorčila vest, da je načelnik stranke dal vložiti na vlado prošnjo za novo podporno akademično društvo, dasi je že obstoječe skozi toliko let izvrstno delovalo.

Nasprotovali so načelniku stranke tudi delavci, organizirani v delavski organizaciji; nasprotovanje je raslo in kaj čudno so gledali postopanje načelnika Slovenske ljudske stranke, ki je preko organizacije skliceval shode duhovnikov, da mu izrazijo neomejeno zaupanje. Ker je zaupanje drugod izgubljal, ni bil neopravičen moj strah, da se nevolja zoper duhovnike razširi v nevoljo zoper katoliško Cerkev in zoper vero sploh.

Tekom dveh let sem veliko trpel. O načelniku stranke, ki sem mu popolnoma zaupal, sem menil, da edino on vzdržuje našo veljavo na zgoraj in našo moč na znotraj. Sedaj sem pa gledal, kako izgublja zaupanje in veljavnost ne le pri naših izobražencih, ampak pri vseh obmejnih Slovincih in pri Hrvatih. Zasledoval sem razloge in premišljeval posledice za versko prepričanje v naši škofiji, ako ostanem do načelnika v takem razmerju, kakor do sedaj. Javnosti sploh in svojim duhovskim sobratom nisem mogel odkrivati svojih dušnih bolečin. Ko je pa sila priklopila do vrhunca in je načelnik sam zahteval, naj pojasnim svoje stališče, sem mu dne 25. oktobra 1916 poslal pismo s sledečim besedilom:

Preblagorodni gospod deželni glavar in načelnik Slov. ljudske stranke!

Ko ste bili v petek, 20. oktobra, pri meni, ste mi pojasnjevali sedanje prežalostne

razmere v Slovenski ljudski stranki. Rekli ste, da tako, kakor je sedaj, ne more dalje iti, in izrazili ste mi nujno željo, naj Vam do konec tekočega tedna pojasnim svoje stališče glede na strankine razmere.

Moje misli so Vam vsaj večinoma že tako znane, vendar pa želji Vaši rad ustrežem ter Vam jih še bolj natanko obrazložim tako, kakor mi v očigled naših sedanjih bridkosti v srcu dozorevajo.

1) Sedaj se cepi stranka na tri dele in sicer od tedna do tedna bolj na široko in globoko. Temelj, mislim, da je še vsem isti: katoliška načela in katoliško življenje, kakor zahteva sveta katoliška Cerkev in se je vse programatično določilo na naših katoliških shodih po starem našem geslu: vse za vero, dom, cesarja. Vzrok razcepljevanju je po mojem mnenju le način postopanja v taktiki in politiki.

Zato je v teh okoliščinah moje stališče jasno: varovati in pospeševati moram katoliško vero in katoliško življenje; nikar pa naj ne posegam, vsaj avtoritativno ne, v taktiko naših vodilnih krogov. V tem oziru naj bom nad njimi, ki si sedaj nasprotujejo tako, da je celokupna stranka v nevarnosti. Jaz bi razcep le povečal in bi one kroge, proti katerim bi se odločil, odbil od sebe in dosledno vedno bolj in bolj tudi od cerkve, kar bi bilo usodepolno za vso našo prihodnost.

2) To je prenevarno posebno zato, ker se proti tem in onim izrekajo očitki glede političnih in drugih napak, katerih očitkov jaz ne morem preiskavati. Glede Vas, kot načelnika Slov. ljudske stranke, omenjam tri točke, ki se povsod obsojajo:

a) Gospod načelnik, pravijo, se prizadeva škofa in duhovnike nase in na svoje delo tako navezati, da bi ti s svojo veljavnostjo, s svojim ugledom nekako pokrivali vsak njegov korak in z zahtevanim brezpogojnim zaupanjem nepreklicno odobrili vse, kar on stori. Tako bi odpor zoper njega, ki raste v inteligentnih in delavskih krogih, ki sega čez meje nad vse obmejne Slovence, bil odpor zoper vso duhovščino s škofom na čelu, kar bi bilo v svojih posledicah brez dvoma na kvar Cerkvi in veri;

b) gospod načelnik je v nasprotju s statutom Slovenske ljudske stranke zadnja leta popolnoma izločil delovanje izvršilnega odbora; zlasti je brez njega začel dalekosežno in izredno pomenljivo akcijo za koncentracijo strank;

c) gospod načelnik snuje novo „akademično starešinstvo“; s tem korakom bo pospešil in končno utrdil razdvoj med našimi inteligenti, katere tako nujno potrebujemo pri delu za naše ljudstvo.

3) Ne zamerite, da Vam še nekaj prav odkrito povem. Davno že, ko je p. t. Karlon izginil iz javnega življenja, sem se predznil reči Vam: kot voditelj naše politike morate pač postopati odločno in energično, toda varujte se pogrške Karlonove, namreč absolutizma, ki se sicer nekoliko časa prenaša z nevoljo, toda vzbuja reakcijo, ki gotovo v svojem času bukne na dan, pa je voditelj izgubljen. Tekom let, tudi že v sedanjem razdoru sem Vam večkrat ustmeno in pismeno zatrjeval: mi duhovniki Vam zaupamo, toda čujejo se pritožbe zoper Vaš absolutizem, kar bi utegnilo škodovati. Vi se na to niste ozirali in prišel je trenutek, katerega sem že davno s strahom pričakoval. Ne le, da niste nič odnehali, ampak vedno bolj ste zatrjevali, da imate

edino Vi vse odločevati in da zahtevate brezpogojno zaupanje. Bolj ali manj nujnih želja po skupnem razgovoru, kakor zahtevajo pravila Slov. ljudske stranke, niste hoteli uslišati. In sedaj? Reakcija je tu!

4) Kar se tiče „Slovenca“, se mi je reklo: g. dr. Šusteršič ima kot načelnik Slov. ljudske stranke skupaj z vodstvom pravico, da določuje listu politično smer. Iz tega pa ne sledi, da bi moralo uredništvo kar slepo sprejeti vsak članek ali vsako notico, ki je mnenju uredništva pogrška. Prav tako ne sledi, da bi se moral vsak le količkaj političen članek pošiljati njemu v cenzuro. Saj se mora vendar dopustiti nekaj prostosti, da se mnenja in nazori pretresavajo, dokler od načelstva ni storjen definitiven sklep.

Jaz tem nazorom ne morem ugovarjati. Tudi je s cerkvenega stališča moja naloga le ta, da čuvam nad verskimi in nravnimi načeli lista. Zato kot škof ne morem siliti, najse kak članek ali notica v list sprejme ali ne.

Velecenjeni in velespoštovani gospod deželni glavar in načelnik Slov. ljudske stranke! Sedaj sem Vam glavne točke vestno razložil, prosim, nujno prosim, da jih preudarite in potem ukrenete vse, kar je potrebno, da se razburjenost v stranki pomiri, da se razpadajoči deli zopet združijo in bomo vsi Slovenci, mi in obmejni, stali edini in složni pri vseh prevažnih odločitvah, kakor jih zahteva naš čas sedaj in jih bo zahteval posebno prevažni čas po srečno končani vojski.

S posebnim spoštovanjem vam vdani

† Anton Bonaventura, škof.

Ne bom pripovedoval dogodkov, za voljo katerih se je razdor razširjeval in poglobljeval. Da bi med duhovniki ohranil zaupnost in ljubezen, sem za dan 17. julija poklical v Ljubljano vse gg. dekane in še nekaj gospodov iz Ljubljane in posameznih dekanij. Sestanek ni imel popolnega uspeha. Vendar pa so sploh dober vtis napravile resolucije, ki sem jih v luči svojega stališča sestavil, obrazložil in objavil. Da bi očitno nasprotovanje med duhovniki obeh struj preprečil, sem zaupajoč na njihovo razboritost, v Škofijskem listu str. 85 zapisal:

„Kot poklicani varhi cerkvene discipline priporočam vsem gospodom prav nujno, da se prizadevajo govoriti in nastopiti v zmislu naših resolucij. Vsak javen nastop proti njim kar prepovedujem. Ako je kdo osebno drugače prepričan, naj svoje misli svobodno obdrži, toda za nje ne sme agitirati ne pri ljudstvu, ne pri duhovniških sestankih. Upam, da iz ljubezni do miru, do edinosti, do medsebojnega prijateljskega občevanja boste vsi, prav vsi gospodje imeli toliko moralne moči in toliko premaganja samega sebe, da ves svoj nastop vzravnate v tem zmislu.“

Pri shodu se mi je poverila naloga, naj poizkusim, da med strujama dosežem sporazum. Popolnoma prav je, da so gospodje na sestanku obsojali razdor in zahtevali edinstvo, slogu, sporazum. Jaz sem se dela koj poprijel. Toda ravno tiste dni je gospod načelnik odpotoval iz Ljubljane za več tednov; zato je poravnava zastala. Nasprotna struja mi je svoje pogoje naznanila. Ko se je načelnik vrnil, je za sredo septembra sklical shod vodstva Slov. ljud. stranke. Nasprotna struja se je radi še nedovršene poravnave

zdržala vsakega prerekanja; njeno stališče je naznanil prelat Kalan. Načelnik stranke pa se je dal izbrati zopet za načelnika in je dosegel, da so navzoči zahtevali, naj ga poslanci izvolijo za delegata.

Ves ta nastop je bil smrten udarec za poravnavo, ker je dr. Šusteršič iskal le zaupnice pri svoji struji, namesto da bi se prej pogodil z opozicijo in potem zahteval zaupanje od celotne stranke. Kljub temu sem koj po sestanku prijavil pismeno pogoje opozicije v stranki. Toda g. načelnik zopet ni bil več dni navzoč v Ljubljani. Ko se je povrnil, mi je rekel, naj gospodje dotične točke bolj nadrobno razložijo. S tem se je zadeva zopet zategnila. Konec oktobra sem g. načelniku poslal odgovor. Zopet ga ni bilo doma, potem pa sem jaz odšel k škofskemu posvetovanju na Dunaj. Med tem časom se je marsikaj dogodilo, kar je poravnavo onemogočilo. Najbolj važen je bil dogodek, da naši poslanci niso načelnika Sloven. ljudske stranke volili v delegacije.

Bil mi je položaj jasen. V soboto 17. nov. sem šel osebno k g. načelniku in sem mu rekel, da po mojem mnenju je vse nadaljnje prizadevanje za poravnavo brezpredmetno. Ob tej priliki mi je povedal, da je izstopil iz jugoslovanskega kluba in da je za četrtek dne 22. novembra sklical sestanek izvršilnega odbora stranke. Ves prepaden nisem dosti govoril in sem žalosten odšel domov. Zvečer prinese „Slovenec“ razne dopise g. Šusteršiča.

Preletel me je strah. Kaj bo sedaj? Kako bodo nastopili naši gospodje duhovniki? Kaj bo z našim ljudstvom? Kaj s Slovensko ljudsko stranko? Ves žalosten napišem, g. načelniku dne 18. novembra list s sledečim besedilom:

„V sinočnem „Slovencu“ sem bral Vaše izjave. Alca iacta est, napovedan je javen boj.“

„Ponovim, kar sem trdil včeraj, opozicija v Sl. ljud. stranki ni zoper krščanska načela, ni zoper program naših katoliških shodov, ampak edino le zoper Vašo osebo in zoper Vaš nastop.“

„Obžalujem, da mi bote na napovedanem shodu izvršilnega odbora Slov. ljud. stranke z nova cepili in razdvajali gg. duhovnike. Že shod meseca septembra je bil v tem oziru poguben: in sedaj zopet. Moje navodilo je: duhovniki bodimo nad strujami Sl. ljud. stranke, kadarkoli nastopimo javno. Zoper to navodilo jih Vi napeljujete na strastno obrambo Vaše struje.“

„Nek državni poslanec, ne Slovenec, mi je te dni rekel na Dunaju: Ko bi jaz zaupanje svojih tovarišev izgubil, kakor ga je Vaš deželni glavar, bi se tovarišem zahvalil za dosedanje zaupanje in bi se umaknil, ter bi le kot deželni glavar izpolnjeval svoje velike dolžnosti.“

„In v mesecu juliju mi je na Dunaju rekel nek izvenkranjski državni poslanec: „gospod Šusteršič je zaupanje popolnoma izgubil tako, da je nezaupnost že nekako bolesta; ko bi on to vpošteval in se za par let bolj v ozadje postavil, bi ga potem skoraj gotovo zopet prosili, ker bi čutili, da ga zopet potrebujemo.“

„Obžalujem Vaše preziranje naših akademično izobraženih mož, kar mora vse poriniti v tabor, ki je Vam nasproten. Dokler je kdo popolnoma z Vami, je dober, je razumen, je izvrsten; kakor hitro pa se od Vas obrne, ali celo proti Vam nastopi, je za nič, nespameten etc.“

„Veliko trpim; zaupam pa v dobrega Boga, da bo iz te borbe za vse nas kaj za častnost in večnost koristnega izšlo. — Pozdrav in blagoslov!“

Gospod načelnik mojih migljejev ni hotel upoštevati. Vršil se je shod dne 22. novembra. Prežalostni sklepi so vsem znani. Razbije naj se toraj naša Slov. ljudska stranka, za katero smo toliko let delali in trpeli, razbije naj se sloga in edinost med duhovniki, sloga in edinost med ljudstvom, sloga in edinost med ljudstvom in duhovniki! In zakaj...?

Ali je nova kmečka stranka potrebna? Res, prav in potrebno je, da se posebno sedaj varujejo in tudi branijo koristi našega trpečega kmetovalca. Toda ali jih ne brani Slovenska ljudska stranka? Čitajte njihove interpelacije; čujte o njihovih nastopih na merodajnih mestih! In ako bo sedaj in po vojski potrebno še bolj odločno nastopiti za kmečke pravice in koristi, bodo to radi in uspešno storili poslanci one Slovenske ljudske stranke, ki je povsod poznana in uvaževana, bodo to radi storili naši poslanci v zbornici.

Zato ni potrebna nova kmečka stranka, ki našo organizacijo razdira in kmečko ljudstvo stavi v nasprotje vsem drugim stanovom. Bodimo skupaj in delajmo z združenimi močmi vsi stanovi, vsaj smo eden na drugega navezani.

Zakaj torej razdor? Zakaj podpihovanje strasti? Zakaj novo sovraštvo? In to sedaj na veselje in radost naših narodnih nasprotnikov! Razdor, zaničevanje in sovraštvo ni delo božje, ampak delo satanovo.

Vam, gg. duhovniki, pa tudi vsemu našemu ljudstvu sem bil dolžan, da sem potek razpora pojasnil. Kaj pa iz vsega tega sledi?

1. Vsem naročam, da našo Slovensko ljudsko stranko vzdržimo, naj ne propade, poskrbimo za novo načelnitvo; vsi jej zvesti ostanimo!

2. Obžalujmo vsak odpad k nepotrebnim novi Kmečki stranki; mi nove stranke ne bomo podpirali; ako odpade duhovnik, nas bo srce bolelo, toda ljubeznivega, prijateljskega občejanja z njim ne bomo prekinili, ostane naš brat in drug.

3. Na shode zoper Slov. ljud. str. ne bomo hodili; našega ljudstva k shodom ne bomo vodili; ako pa kdo zapusti Sl. ljud. stranko in odpade k novi kmečki, ga ne bomo od sebe odbijali, dokler ostane zvest krščanski veri in krščanski morali, marveč mu bomo dobri duhovni očetje.

4. Ko pridejo nove volitve, se bomo o postopanju še domenili. Glede volitev v občinske odbore velja sinodalno odločilo: „Ako se župljani razcepijo na dve ali več strank, ki pa ne zadevajo vere, marveč so nastale iz drugih razlogov, naj duhovniki nobene teh strank ne podpirajo, ampak vzvišeni nad stranke naj se prizadevajo za mir, ter naj za vse enako skrbijo in proti vsem enako pravično postopajo.“ (Synod. I., pg. 166. n. d.)

Ker so se glede moje osebe in glede mojega nastopa za jugoslovansko deklaracijo začele v Ljubljani raznašati popolnoma neresnične trditve, zato naj poročam še sledeče:

Ko sem bil meseca novembra na Dunaju, me je nekdo v ministrstvu poprašal, zakaj sem za deklaracijo nastopil in poznano izjavo podpisal? Odgovoril sem dotičnemu gospodu:

„To sem storil: prvič kot odločen ugovor zoper naklepe onih izvenavstrijskih slovanskih krogov, ki hočejo Jugoslovane odcepiti od Avstrije; zato naj ves svet ve, da mi Slovenci te naklepe od sebe odbijamo, ker hočemo ostati v avstrijski monarhiji in pod žezlom naših vladarjev iz habsburške hiše;

drugič kot odločen ugovor zoper velike krivice, ki so jih nam Slovencem že storile in jih ravno sedaj še napovedujejo brezobzirne vsenemške stranke;

tretjič kot odločen ugovor proti nasilstvom, s katerimi gnetejo Madžari njim pridruženim slovanskim narode;

četrty prepričan, da zadovoljni Jugoslovani bodo najbolj močna, varna in zvesta obramba zoper sovražnike avstrijske monarhije in habsburške dinastije.

† Anton Bonaventura, škof.

V Ljubljani, dne 24. novembra 1917.

Slovenci!

Prejšnji načelnik Slovenske ljudske stranke, dr. Ivan Šustersič, je stranko razdružil.

Mogočna organizacija Slovenske ljudske stranke, ustanovljena in spopolnjena po sklepih slovanskih katoliških shodov, naj bi se brez volje in vednosti slovenskega ljudstva razšla, kadar nje načelnik tako hoče? Ta veličastna organizacija, ki je naš narod toliko časa politično vodila, ga gospodarsko krepila in prosvetno dvigala, ki so ji skozi toliko let tisoči in tisoči Slovencev radi posvečali svoje duševne in gmotne sile — ta organizacija naj bi se razdrobila, kadar en človek tako želi? Vzemimo in požrtvovalno delo desetletij naj bo na ukaz dr. Šustersiča mahoma uničeno? Sloven. ljudska stranka mora živeti in se je na novo osnovala pod načelstvom prelata Andreja Kalana.

Razmere v Slov. ljudski stranki so bile pod bivšim načelnikom že dalj časa neznosne. Nikomur nečemo krivice delati, zato priznavamo, da je bivši načelnik Slovenske ljudske stranke, zlasti dokler je deloval sporazumno z dr. Krekom, za stranko mnogo storil, da si je s svojo delavnostjo in vstrajnostjo pridobil mnogo zaslug za našo deželo. Žal, da ga je ta zavest zavedla v napačno misel, da on in samo on v stranki vse more in vse sme. Tej misli je bil prirojen ves ustroj strankinega statuta in strankinega vodstva.

Ker smo upoštevali zasluge bivšega načelnika in ker smo bili prepričani, da bodo zdrava načela stranke slednjič vendar zmaga, smo potrpežljivo, da je načelnik prvi dve leti vojske vladal v stranki popolnoma samovoljno; trpeli, da kljub izrečenemu pozivu ni skozi štiri leta niti enkrat sklical deželnih poslancev Slovenske ljudske stranke na razgovor, kjer bi deželni odbor pojasnil stanje deželnega gospodarstva in se posvetoval, kako pomagati stiskanemu ljudstvu.

Trpeli smo, da ni smel ob petdesetletnici dr. Kreka na nasilno zahtevo dr. Šustersiča noben izmed listov, ki izhajajo v Katoliški Tiskarni, niti z besedo omeniti tega slovesnega dogodka; trpeli smo, da je tega soustvaritelja naše stranke, tega jugoslovanskega prvoritelja dr. Šustersič hotel iz stranke odstraniti. Trpeli smo, da se je razbila edinost našega združenega gospodarstva. Trpeli smo, da se dr. Šustersič ni hotel z nami kot enakovrednimi pogajati; trpeli smo, da je preko škofa, ki je na željo duhovščine hotel posredovati, sklical duhovnike in si izposloval pri njih zaupnico ter tako vsako poravnavo preprečil. Prevelika je bila naša potrpežljivost.

Toda ko je načelnik stranke v sedanjem, za usodo naroda tako važnem trenutku kar na svoje izstopil iz Jugoslovanskega kluba, ne da bi se mu zdelo vredno, stranko vprašati za svet in jo prositi dovoljenja za tako usodno dejanje; ko je tako razbil državnozbornsko enotnost avstrijskih Jugoslovancev in ko je nato še Slov. ljudsko stranko, katero smo po sklepih katoliških shodov z združenimi močmi, s skupnim delom in osebnimi žrtvami ustanovili in utrdili, samovoljno hotel razbiti, so morali vsi pomisleki utihniti. Pustili smo dr. Šustersiča in ostali pri Slovenski ljudski stranki.

Slovenci! Namesto Slovenske ljudske stranke se nam ponujata kar dve novi

stranki. Obe je ustanovil poslanec, ki je v odločilnem času zapustil Jugoslovanski klub. Ena naj hujska kmeta proti meščanu, druga meščana proti kmetu. Pokažimo, da takih strank, ki slovensko narodno moč na veselje naših sovražnikov cepijo in ki nam prinašajo doslej neznani stanovski boj, ne maramo!

Ravnajmo se po navodilu našega kneza in škofa, ki hoče, da se zvesto združimo v Slovenski ljudski stranki! Z dejanjem dokažimo, da stojimo vsi za poslanci Slov. ljudske stranke, katerih dosedanje delo v Jugoslovanskem klubu, nam je poročilo, da bodo tudi poslej odločno in uspešno branili naše duševne in gmotne koristi! Naši mladeniči in možje spričujejo na daljnih frontah ne z besedami, marveč s srčno krvjo naše čisto domoljubje; njih voljo izpolnimo, ker hočejo, da se Slov. ljudska stranka krepka in združena bori za uresničenje našega velikega narodnega vzora, za osamosvojitve in združenje Jugoslovancev pod Habsburžani!

Slovenci! Slovenska ljudska stranka se je izčistila. Bratovsko se strnimo okrog njenega prapora, ki je v bojih preizkušen, z zmagami ovenčan!

Ljubljana, 27. novembra 1917.

Za začasno vodstvo Slovenske ljudske stranke:

Andrej Kalan, t. č. načelnik.

Dvajsetletnica mil. gosp. prošta dr. Seb. Elbert-a.

Milostljivi gospod prošt sicer nima rad, če se njegova zasebna slavlja praznujejo v širšem krogu ali celo javno, a slavlje, katero bo obhajal 9. decembra t. l., ni več zasebnega značaja. Ta dan poteče namreč 20 let, ko ga je blagopokojni cesar Franc Jožef I. imenoval za novomeškega prošta. In s tem trenutkom postal je gospod prošt tako tesno združen z Novim mestom in njega življenjem, da dvajsetletnica njegovega proštovanja ni več njegov zasebni praznik, ampak slavnosten dan cele mestne župnije, celega Novega mesta.

Dvajset let — dolga doba v vsakem stanu in poklicu, a dvajset let novomeški prošt pomeni ne samo dolgo dobo, ampak tudi zvrhano mero skrbi in dela, naporov in truda, razočaranj in nehvaležnosti. Treba velike in železne stanovitnosti, da je mogoče vstrajati na tako odgovornostopolnem mestu dvajset let! Lepa je čast novomeškega prošta in odlično stališče, a koliko trnov je skritih v blesteči, zlati mitri! Daleč stoječim se to pač ne zdi, a glej od blizu, prijatelj, pa boš sodil popolnoma drugače.

A milostljivi gospod prošt je po dvajsetih letih vkljub vsemu ohranil svojim Novomeščanom prav tisto zlato srce, s katerim je prišel 13. februarja 1898 med nje. Svojega tedanjega programa mu danes ni treba revidirati, v dvajsetih letih se je izkazal in obnesel.

Dvajset let! Kam ni tačas segla krepka roka in odločna volja g. prošta dr. Elberta? Bo-li mogel zgodovinar, ki bo nadaljeval krasno Vrhovčovo zgodovino Novega mesta, bo-li mogel pisati zgodovino zadnjih dvajset let, ne da bi omenil ime sedanjega gospoda prošta? Slavna in imenitna so imena, ki jih beremo med njegovimi predniki, vredno se tem vsem pridružuje ime — dr. Elbert.

Svoje obsežno znanje in mnogovrstne izkušnje, možato odkritosrčnost značaja in bistroumnost duha, plemenitost mišljenja in svoje visoke zveze: vse to je milostljivi zastavil vedno le v prid in dobrobit Novega mesta, vedno skozi dvajset let.

Kaj mora med nami res vsakdo prej umreti, nego spoznamo njegovo vrednost in pomen?

Kako krasna je kapiteljska cerkev, ta častljiva starodavna stavba, kako slogu primerno tudi v malenkostih docela prenovljena! Kako veličastno se obhaja služba božja o velikih cerkvenih in patrijotičnih praznikih: ta blesteča cerkvena oprava, ta okusna in

ponosna oprema, te veličastne orglje! Kdor enkrat to vidi in sliši, ne pozabi zlepa. A tej cerkvi skrbni župnik je milostljivi gospod prošt dr. Elbert!

Kako ga je iskrena skrb za vse panoge dušnega pastirstva, da vsem in vsakemu da priliko v svoj dušni prid dvigniti zaklade svete Cerkve.

Kje je v mestu karitativno društvo ali karitativna naprava, da mu ni dr. Elbert če ne ustanovnik pa gotovo vnet in delaven ud? — Ko je svetovna vojska v tem oziru stavila velikanske nove naloge na vse državljanke, zlasti pa na duhovščino, kdo jim je bil tako kos kakor dr. Elbert? Visoki redovi in odlikovanja na njegovih prsih kažejo, kako cesar in država ve ceniti tako delovanje.

Kaj se je v zadnjih 20. letih v Novem mestu storilo koristnega za splošni blagor, da ni več ali manj zvezano z imenom dr. Elbert? Kolikrat je običala ta ali ona zadeva nad nepričakovanimi zaprekami, mnogi so obupali nad srečnim izidom, gospod prošt ne! In zastavil je vse moči in šlo je! Pa niti ni dosti govoril o tem, tako da si marsikdo lasti uspehe, ki so sad gospoda proštovega truda in posredovanja.

Pa naj se oglasijo ob 20 letnici vsi tisti, za katere je milostljivi posredoval v čisto zasebnih stvareh ter jim vedel nakloniti velike dobrote in ugodnosti: kdo jih prešteje? Se li bodo v teh dneh spomnili svojega dobrotnika, kakor gre plemenitim srcem?

Mirno sme slavljenec zreti na dvajset let življenja in plodonosnega dela med nami kot prošt in mestni župnik. Da ni dosegel vsega, kar je nameraval in hotel v plemenitem srcu, to bi mu utegnilo greniti veselje nad izredno lepimi uspehi in obilnimi sadovi svojega delovanja; a nihče ne zmore vsega, zlasti če najplemenitejši nakane in namere zadenejo ob pomanjkljivost razumevanja dalekosežnih ciljev.

Naj bo milostljivi gospod prošt prepričan, da dobro vemo ceniti njegove zasluge, da smo mu pretežna večina Novomeščanov res iz srca hvaležni za dvajset let skrbi in dela, katerega uspeh in sad bode trajal še desetletja in desetletja kakor tudi njegovo ime ne bo izginilo iz zgodovine našega mesta.

Gospoda Boga pa prosimo, da nam milostljivega gospoda slavljenca ohrani v čvrstem zdravju še dolgo dolgo!

Tako praznuj Novomesto dvajsetletnico milostljivega gosp. prošta: to ni več njegov zasebni praznik, ampak bodi javno slavlje plemenite hvaležnosti in verne udanosti napram velikemu dobrotniku!

VII. vojno posojilo.

Naj da vsak po svoji moči državi sredstva, ki jih potrebuje za izpolnitev svojih velikih nalog. Naši bratje posvečajo na bojišču svojo kri in svoje življenje državi. In mi doma imamo častno dolžnost, da do skrajne meje svojih zmožnosti in svojega premoženja zagotovimo sredstva za vojskovanje. S tem bomo najlepše pokazali tudi svojo zahvalo zmagovitim našim armadam za njihove čine, ki so se pokazali prav na laški fronti nad vse sijajni. Pripomagajmo brez izjeme, da bo uspeh sedmega vojnega posojila še daleč nadkrilil vsa prejšnja posojila! Razvijajmo v krogu svojih tovarišev in prijateljev čim živahnejšo agitacijo v prilog podpisovanja sedmega vojnega posojila!

Naročajte „Dolenjske Novice“!

Grubanje trt.

Leto za letom se dogaja, da nam nekaj trt v vinogradu iz raznih vzrokov usahne. Take trte je treba nadomestiti, ker postane sicer nasad redek in malo rodi.

Pri starih trtah smo bili navajeni trte z grubanjem nadomestiti in zato se tudi pri novi trti vinogradniki zopet radi poslužujejo grubanja, ne glede na to, če je to prav ali ne. Treba je tedaj, da se glede grubanja trt izpregovori odločno in resna beseda: Ali je in v katerih slučajih je grubanje cepljenih trt na mestu?

Cepljena trta obstoji iz dveh delov: iz ameriške divje trte kot podlage, to je podzemeljski del trte in iz evropejskega, nadzemeljskega dela, to je žlahten trtni les, ki rodi.

Zakaj cepimo žlahten (domač, evropejski) les na divjo ameriško podlago, je vsakomur dobro znano. Enostavno zato, ker vemo, da se korenine, ki izrastejo iz ameriškega trtnega divjaka zoperstavljajo trtni uši, da jih toraj trtna uš ne more uničiti, medtem ko korenine, ki izrastejo iz domačega, evropejskega lesa, trtna uš objeda in trto s tem uniči.

Napačno je mnenje mnogih, da s tem, če posadimo ameriško cepljeno trto, trtno uš iz vinograda preženemo. Trtna uš se nahaja tudi na cepljenih trtah in živi tudi na ameriških trtnih koreninah, le uničiti jih ne more. Kakor hitro pa na eden ali drugi način spravimo evropejski (domač) les cepljene trte v zemljo, da napravi korenine, na ktere se trtna uš koj preseli, se na njih močno pomnoži in jih slej ali prej uniči.

Zato ne bomo mogli nikdar ameriško trto kot podlago opustiti. Vsakdo pa, ki trto gruba ali tako sadi, da pride domač les v zemljo, mora biti pripravljen, da mu prej ali slej trta vsled poškodb po trtni uši pogine.

Grubanje cepljenih trt se zaradi tega v splošnem ne more priporočati, ker skrajša življenje vinograda.

Če nam toraj kaka trta v vinogradu pogine, skušajmo jo nadomestiti s cepljeno trto na ameriški podlagi. To mora biti pred vsem vedno pravilo pri mladem trtnem nasadu.

Vinogradniki, nikar ne grubajte trt v mladih nasadih! S tem boste kmalo ob vinograd. Izkopajte že v jeseni globoko in široko jamo, spomladi posadite vanjo lepo, močno cepljenko, pridenite dobre zemlje in komposta ali hlevskega gnoja, poskrbite za trto, zlasti s tem, da jo dobro škropite, in kmalu bo dohitela ostale starejše trte.

Grubanje cepljenih trt je edino-le na mestu v starih nasadih, tam kjer je že veliko lukenj v vinogradu in kjer vidimo, da vinograd itak že ne bomo mogli dolgo držati, temveč da ga bomo morali kmalo prenoviti. Tam lahko grubamo, da še v zadnjih letih prostor bolj izkoristimo. Pet šest, zna biti tudi več let bo taka grubana trta še dobro rastla in rodila, potem bomo pa morali vinograd na novo prerigolati in nove, cepljene trte posaditi.

Če pogrubamo cepljeno trto, rede jo najprvo ameriške korenine matrne trte. V drugem in tretjem letu naredi trta iz pogrubanega žlahtnega lesa veliko korenin, katere pomagajo trto rediti. Zato bomo videli, da v drugem, tretjem in zna biti še v četrtem letu pogrubana trta posebno dobro raste in rodi. A od tega časa naprej prične nazadovati. Na koreninah, ki so nastale iz pogrubanega domačega lesa se zaplodi trtna uš in jih prične objedati.

Če je med tem korenina matrne trte že preveč oslabela, bodo pogrubane trte kmalo pričepele pešati. Le če je korenina matrne ameriške trte dovolj močna, potem ostanejo grubane trte dlje v moči, ali več kot šest do osem let bodo komaj preživele.

Glede grubanja veljajo toraj naslednja pravila:

1) Ameriške cepljene trte grubaj le v sili in sicer le zato, da nadomestiš posamezne poginule trte, ne pa da vinograd pomladiš.

2) V mladih nasadih nikar ne grubaj, temveč nadomeščaj poginule trte le z močnimi, zdravimi cepljenkami.

3) V starih nasadih, kjer podsajanje vsled močnega razvoja korenin starih trt, vsled hude sence itd. nima uspeha, lahko nadomestiš poginulo trto z grubanjem. Izberi pa zato vselej le močno trto.

4) Nadomeščaj trte v tem slučaju po možnosti le z vlačnicami in le če to ni mogoče, pogrubaj celo trto.

B. Skalický.

Danes prilagamo položnice z označbo svote, katero nam dotični naročnik še dolguje za sedanje leto 1917, ali pa celó za preteklo leto 1916. Prav vljudno prosimo, naj se poravna zaostala naročnina takoj. — Onim bližnjim naročnikom, ki osebno plačajo naročnino v upravnistvu, nismo položili položnice. — Položnice za novo naročitev za l. 1918 pa pošljemo v prihodnjih številkah z označilom povišane naročnine.

Domače in tuje novice.

Odlikovanje. Cesar je podelil vitežki križ Franc Jožefovega reda z vojno dekoracijo profesorju verouka na državni gimnaziji v Kočevju, prečast. g. Francu Watzl. Najskrenejšje čestitke velezaslužnemu gospodu profesorju!

Slovensko-latinski slovar. Ljubljanski knezoškof dr. Ant. Bonaventura Jeglič je prevzel vse stroške, ki bodo znašali nad 100.000 kron, za izdajo Slovensko-latinskega slovarja in sicer dvojno: znanstveno in šolsko. To je sedaj edina knjiga, ki nam je še potrebna za slovenske gimnazije. Slovenski narod bo to veselo vest hvaležno vsprejel kot izraz žive in delavne vere našega presvitlega knezoškofa v lepšo bodočnost našega naroda.

Umrla je v cesarice Elizabete bolnici v Novem mestu 2. t. m. gdēna Marija Papež, družbenica dekliške Mar. kongregacije novomeške. Dolgo časa je bolehal na trebušni jetiki in slednjič na njej podlegla, stara 34 let. Na zadnjem potu jo je spremlila novomeška dekl. Mar. kongregacija. Naj v miru počiva!

Umrla vojaki v mesecu oktobru in novembru: Bühl Jos., Toth Samuel, Ehrentraut Ernst, Borlak Anton, Potočin Anton, Puszker Josep, Stolz Max.

Prešernova hčerka Ernestina Jelovšek je umrla v visoki starosti 75 let v mestni jubilejni ubožnici v Ljubljani. Preživljala se je s podporami. Bila je šivilja. Svoje čase je veliko občevala s slovenskimi literati, posebno z Levstikom, Cimpermanom in z Askercem. Pokopali so jo 4. decembra ob 2. uri popoldne.

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu novembru 1917 je 209 strank vložilo 191.386 kron 3 h; 132 strank vzdignilo 91.832 K 64 h; torej več vložilo 99.553 K 39 h; stanje vlog 5.719.869 K 2 h; denarni promet 671.268 kron 21 h; vseh strank bilo je 709.

Sveta maša za blagor duše rajnega v Št. Jerneju umrlega nadučitelja v pok. gosp. Janeza Sajeta se je brala 5. dec. tudi v Vavtavi. Pri daritvi so bili navzoči tudi tam bivajoči sorodniki, prijatelji in znanci pokojnega. Cerkveni pevski zbor mu je zapel ganljivo: Usliši nas Gospod!

Miklavžev večer je priredil človekoljubni konvent Usmilj. bratov v Kandiji svojim vojaškim in civilnim bolnikom z lastnimi sredstvi ter z velikodušno pomočjo preč. g. župnika Nemanica in blage gospe trgovke Oblakove. Bog njima bodi bogati plačnik! — Častitljivi Miklavž je obdaroval bolnike s pecivom, sadjem in tobakom ter jih tolažil z milimi besedami. Ob njegovi strani pa je nosil ljubki sluzabnik škofovo palico. Med tem pa je imel opraviti parkelj z uporneži in neporedneži, ki jih je prav šegavo lovil s svojo težko verigo, iz njegovega umazanega koša pa je že gledalo neubogljivo otroče, kar je povzročilo mnogo nedolžnega smeha bolnikom in vsem navzočim. — Miklavža je spremljala godba, katero je blagovoljno preskrbel g. Edm. Kastelic s prijaznim sodelovanjem nekaterih gospodov; vsem naj bode izrečena pristrčna zahvala za njihovo požrtvovalnost v razvedrilo in tolažbo vbojim bolnikom. Prepričali smo se, da ob takšnih prilikah godba kaj dobrodejno uplija na bolnike. Posebno otroke, katerih se zdravi v bolnišnici zelo veliko, je vzbudila ravno godba obilnega veselja in razpoloženja in srčne zadovoljnosti. — Za Miklavžem so korakali zraven č. gg. Usmilj. bratov tudi odlični povabljeni, kakor: preč. g. župnik Trškan, gospa notarjeva Pleiweiss, g. nadporočnik Waller, g. polkovni zdravnik dr. Kučera in drugi vojaški in civilni gospodje. Vsi so se o mični in ganljivi prireditvi prav pohvalno in zadovoljivo izrazili. — Preč. konventu Usmilj. bratov povni Bog tisočero njihove dušne in telesne dobrote, ki jih po očetovsko skrbno izkazujejo trpečim bolnikom!

Salonski orkester je uprizoril kaj prijetni Miklavžev večer v gostilni in dvorani gospoda Fr. Perkota v Kandiji. Zbranega je bilo toliko občinstva in mladine, da bi veličasten Miklavž s svojim spremstvom kmalu ne dobil prostora med njimi; hudomušni parkelj je imel mnogo opraviti. Po odhodu Miklavža so odšli bogato obdarovani otroci polni sreče in zadovoljnosti domov; gostje so se pa pri krasni godbi in pri izvrstni postrežbi zabavali pozno v noč.

Začetek pouka. Na sporednem oddelku I. razreda novomeške gimnazije se prične pouk 10. decembra 1917 v prvem nadstropju Pintarjeve hiše, Ljubljanska cesta št. 36. Sprejeti učenci in privatistinj, ki želé razred obiskovati, naj omenjeni dan pridejo ob 8. uri zjutraj k pouku.

Darovi. V veseli družbi v tukajšnji kolodvorski restavraciji gospe Košir je nabral narednik gosp. Slavo Krže zopet 42 kron v človekoljubni narodno-podporni blag namen. Darovali so gospodje: Twrdy 4 K; Al. Parkelj 2 K; Anton Globelnik 10 K; Tomaž N... 2 K; Karol Gril 2 K; Al. Petrič 1 K; Jos. Kovač 2 K; Avg. Arselin 1 krono; Lojze Saje 2 K; Pepe Kastelic 1 K; Fr. Košir 5 kron; gospica Polonca Tavčar 3 K; Šalamonov Miha 2 K; Janez Šulgaj 2 K; Sönherr 2 K in Schuller 1 K, skupaj 42 K. — Ta svota se bo porabila: 20 kron za Krekov spomenik in 22 kron za oslepele slovenske vojake v Gradcu. Bog plačaj vsem blagim dobrotnikom, osobito še g. naredniku Kržetu za njegov trud!

Dostavek. K zadnjemu dopisu iz Mirnepeči imamo še poročati o pokojnem Francu Kosu sledeče: Kakor rečeno, se je blagi mož veliko potrudil za nabavo jeklenega zvona pri podružnici sv. Matevža na Malem vrhu ter sam pripomogel k temu s precejšnjo svoto. Zanimivo je, da je bil ravno on prvi mrlič iz iste vasi, kateremu je zvonček hvaležno zvonil pri pogrebu ter ga spremil s svojim ljubkim glasom pred večnega Sodnika.

Mladina, mladina! V Pragi je 14 letni Jožef Randa med preprirom zabodel šestnajstletnega Jožefa Hrkala, ki je bil takoj mrtev. — V Trstu pa je 13 letno Viktorijo Črne policija zasačila, ko je za oderuške cene prodajala — na račun nekega na-

takarja — cigarete. Deklico so izročili materi, da jo kaznuje. Par dni nato je deklica odšla z doma in se ni več vrnila. 30. novembra so našli na stopnicah onesveščeno: zastupila se je bila s karbolno kislino. Prenesli so jo v bolnišnico, njeno stanje je težko.

Desetvinarski novci iz nikla bodo v prometu do konca tega leta. Do 30. aprila 1918 jih bodo smeli sprejemati le še c. kr. uradi in avstro-ogrška banka. Potem naprej pa izgubijo popolnoma svojo vrednost. Torej, ženske, izpraznite pravočasno napolnjene vrečke z niklom!

Velika tatvina, majhen tat. V Sevnici sta zaprta 14 letni Janez Kovač in njegova dvanajstletna sestra Alojzija. Služila sta v Leskovcu. Janez je gospodarju ukradel 2800 kron, vzel sestro s seboj in sta po železnici popihala domu v Trbovlje. V vagonu sta ju dobila okradeni gospodar in krški orožnik ter ju izročila sevniskemu sodišču. Razun malenkosti sta imela še ves denar.

Iskrene pozdrave za božič in novo leto pošiljamo na potu za polentarjem vsem dekletom Prečenske občine: Desetnik Frac Parkelj; strelec Anton Laurič, Fr. Laurič, Alojz Stamel, Viktor Šali in Ivan Trpine.

Svarilo. Brezvestni agenti nabirajo kljub uradni prepovedi naročnike na knjige „Feldbriefe“ (Pisma iz bojišča), ki izhajajo v založbi Jenö Horvath-a v Budimpešti. Fejervari ut. in ki se razpečavajo kolikor znano v Avstriji pod drugim imenom; pri tej priliki izvajajo dotični agenti denar pod pretvezo, da se za istega nakupijo knjige za vojake. Da se to obče škodljivo početje na korist vojne preskrbe čim preje vstavi, opozarja se občinstvo na označeno postopanje agentov s pristavkom, da bi bilo take slučaje takoj naznaniti najbližji varnostni oblasti.

Prošnja. Mladenič z 22. leti išče primerne službe. Dotičnik je izstopil iz 6. gimn. razreda vsled pogostih a lahkih epileptičnih napadov. Sposoben in zmožen je za vsako delo, pisarniško, trgovsko, godbeno, tudi za poljedelsko in hlapčevsko. Kdor bi ga vzel v službo, bi storil veliko delo usmiljenja. Ponudbe naj se pošljejo na naše uredništvo.

Rok za podpisovanje sedmega vojnega posojila je podaljšan do sobote, 15. decembra 1917 opoldne.

Iz državnega zbora.

Govor poslanca Jarca

v seji državnega zbora dne 21. novembra.

Visoka zbornica! Zdi se mi potrebno, da se obrnem pred vsem proti zlorabi besede „patriotizem“, kar se je zgodilo dostikrat pri rekvizicijah v tej vojski. Če vojaški oddelek ni dobil pri nas dovolj hitro sena, krompirja, konj, brž se je očitalo prebivalstvu, da ni „patriotično misleče“. Če kak okrajni glavar vsled lastne nespretnosti ali ker ni poznal položaja svojega okraja, predpisanega kontingenta ni spravil hitro ali zadostno skupaj, je brž očital prebivalstvu, da ni državi zvesto, in tudi vlada se skriva za to besedo, da prikrije svojo popustljivost napram Ogrski.

Gospoda! Če hočete, da bo med prebivalstvom istiniti patriotizem, je treba, da vlada red v državi in da obe polovici — tudi Ogrska — daste to, kar se od njih zahteva po pravici. Tega pa danes ni in zato odklanjam z vso odločnostjo v tem oziru zlorabo besede „patriotizem“.

Gospoda! Priporočajo nam, naj vzdržimo. Ali mislijo to gospodje sploh resno? Kako je potem mogoče, da ogrsko delegacijo najbolj skrbi, kako se bo prehranjevala na Dunaju in kateri hotelir bo prevzel kuhinjo zanj; pri nas pa mora ljudstvo stradati in umira gladu. Vzdržati mora torej Avstrija, ni pa tega treba Ogrski. Ali

drug zgled. Ali naj vzdrže samo ljudske mase, ni pa tega treba višjim desetisoč, visokim državnim funkcionarjem in ministrom? Pred par dnevi se je dogodilo na kolodvoru v Mariboru, da so odpeli vagon, natlačen s civilisti, da sta se mogla avstrijski ministrski predsednik in zunanji minister peljati vsak v svojem salonskem vozu.

Nekaj besed o stvari sami. Vso zmedo v našem javnem gospodarstvu dokazuje par števil iz Kranjske. Od pridelka leta 1916 je ta mala dežela oddala do 30. junija vseh predpisanih 116.000 q sena, Salcburška pa, ki ji je bilo predpisanih 150.000 q, pa samo 40.000. In letos? Do srede oktobra je morala dati Kranjska 180.000 q sena. Češka ga je pa dala samo 54.000 q in Nižja Avstrija 17.000 q. Vem sicer, da se zastopniki raznih dežel po pravici pritožujejo, da so rekvizicije prehude, vendar smo opravičeni zahtevati, da se z vsemi deželami enako postopa.

Usojam si vprašati gospoda ministra — prepričan sicer, da ne bo odgovoril, ker je to morda vojaška tajnost in bi otežkočilo odobrenje nagodbene provizorije — koliko sena, slame, krompirja in živine je dobavila Ogrska. V skupni komisiji sem stavil isto vprašanje, pa nisem dobil odgovora. Številke so znane, pa si jih ne upajo povedati, ker so pregrozne. Kaj je posledica teh pretiranih rekvizicij? Gospodje ne smejo pozabiti, da je Kranjska bila zaledje za soško ofenzivo in da so nekateri vojaški oddelki pobrali posameznim kmetom prav vse. Živinoreja, za katero je toliko žrtvovala dežela in organizacije, je takorekoč uničena.

Kdo je kriv temu? Kriva je vojaška uprava, ki je pustila, da se je na tisoče vagonov pokvarilo na dežju, kriva je naša slabotna vlada, ki si ne upa govoriti resno besedo z Ogrsko.

Kakor s krmili, ravno tako slaba je z živežem za ljudi. Pri rekviziciji žita hoče minister za prehrano porabiti vojaške patrulje. Toda vse bo zastoj. Zavedati se moramo, da ne moremo vzdržati, ako ne da Ogrska tistega, kar je dajala že v miru. Že takrat ni bilo v Avstriji nobene dežele, ki bi bila pridelala dovolj žita za kruh. Če vzame za podlago kvoto za težake, so pridelale dovolj žita edino Češka, Moravska in Gornja Avstrija. Če vzamemo — po odbitku semena — kot povprečni pridelek 16.000.000 q pšenice smo ravno toliko dobili od Ogrske. Minister za prehrano je nam povedal, da je Ogrska prevzela prehrano armade. Kaj pa je to? Če štejemo za nas 3 do 4 milijone mož in za vsakega obilo 150 kg, je to šele 45 do 60.000 vagonov. Kje pa je ostalih najmanj 100.000 vagonov? V Nemčiji, da zboljšajo valuto ali pa so pokrmiljeni prešičem, da nam dobavlja Ogrska drago mast.

Poleg rekvizicij nadlegujejo kmeta oblastva z raznimi šikanami. Koliko sitnosti je treba, da dobi mlevsko izkaznico, in ko jo dobi za 3 mesce, mora dati vse žito naenkrat v mlin.

Pri rekvizicijah se ne ozira na to, da bi pustili kmetu dovolj za seme. In če kmet prosi za seme, ga dobi po navadi šele takrat, ko je že prepozno za setev. Naše gospodarstvo je tako, da po treh letih vojske ne vemo, pri čem da smo. Izdali smo nad 10 milijonov za popisovanje pridelka, pa je bilo vse zastoj! Skačemo od metode do metode — brez vsega uspeha.

Kako je na Kranjskem s krompirjem? Kranjska je morala dati za soško armado 400 vagonov krompirja. Vojaška uprava je obljubila, da bo nekaj vrnila. Tega pa ne verjamem, ker tudi lansko leto obljubljenega krompirja nismo prejeli, dasi smo ga rabili nujno za seme, vsled česar smo manj pridelali.

Kranjska je v tej vojski hudo trpela. Kakor kobilice so se vsule vojaške čete in pobrale, kar so dobile živeža, da, kmetje sami so dali dostikrat stradajočim vojakom živeža. Posledica tega je hudo pomanjkanje

živil. Žal, da ima vlada tako malo smisla za kmečko bedo. Ali je naš minister za prehrano že kdaj videl na lastne oči, kako se hrani naš kmet? Dobiti ne more mesa ne za starce, ne za bolnike, ne za delavce. Zabranjuje se domače klanje živine, ker hoče imeti deželno mesto v Ljubljani ves dobiček. Tudi prešiče je isto mesto rekviriralo. Sladkor, petrolej, usnje so postale kmetu nepoznane reči. Sedaj se hoče kmetom pristriči še dopuste, ker se jim naj podaljšajo samo do 30. novembra. To bi bil nov udarec proti produkciji. Položaj kmetov je tak, da veljajo o njem besede iz Fausta: Niti pes ne bi hotel tako dalje živeti!

Še eno vprašanje do ministra za prehrano! Kaj je s kmetijskim plenom v Italiji? Kaj hoče ukreniti, da ne bo prišel v neprave roke?

Vsi se še premalo zavedamo, da je položaj za ljudsko prehrano nad vse kritičen. Vlada je na krivi poti, ako misli, da bo z žandarmerijskim sistemom vzdržala obstoj central, na krivi poti, ako misli, da bo pomnožila produkcijo, ako bo nadzoroval kmetove pridelke fincar, kakor to namerava storiti pri vinskem davku.

Samo en izhod poznam iz tega nevarnega položaja: ali prisilimo takoj Ogrsko, da dá to, kar je obvezana dati, ali pa da imamo poguma dovolj, čimprej skleniti mir. Sieghart pravi v znani svoji knjigi: Z razdorom doma je zvezan poraz na zunaj. Razdor doma je tu, ker Ogrska ne izpolnjuje svoje dolžnosti, nastopiti mora tedaj tudi posledica, ako se ne postavi vlada v zadnjem trenutku možato proti Ogrski!

V odseku za prehrano je pa sprožil posl. Jarc vprašanje vojaških rekvizicij. Po južnem Štajarskem postopajo po navodilu namestnika Claryja vojaške patrulje tako brezobzirno, da kmetom ne bo ostalo niti seme. Nasprotno pa vojaštvo, kakor se poroča, s pridelki, ki jih je uplenilo po Beneškem, strašno trati, ker poraba plena sploh ni organizirana. Stavil je sledeča predloga:

1. Vlada se pozivlja, naj sporoči odseku ali in kako se je organizirala poraba plena kmetijskih pridelkov na Beneškem.

2. Odsek izreka svoje obžalovanje vsled postopanja vojaških patrulj pri rekvizicijah. Odsek zahteva brezpogojno, da se kmetom pusti seme, živež za družino, posle, delavce in užitarje ter za krmo, kar je po odredbah določeno.

Vršila se je o teh predlogih živahna debata, v kateri je izjavil zastopnik ministrstva za prehrano, da se prvotno ni nameravalo rekvirirati, ampak na podlagi popisa parcel določiti, kaj mora kmet oddati. To se pa ni obneslo in zato hodi sedaj komisariji z vojaškimi patruljami in popisujejo zaloge. Kar kmetu ostane preko porabe za seme, družino in delavce za celo leto, to mora oddati. Če se zgodijo nedostatki in prekoračijo odredbe, naj se vsak slučaj naznani ministrstvu za prehrano. Glede živil, uplenjenih v Italiji se vrše posvetovanja v zunanjem ministrstvu. Oba predloga poslanca Jarca sta bila sprejeta.

Poslanec Jarc in tovariši so vložili nujni predlog, s katerim prosijo vlado, da dá pogorelcem v Rozalnici nujno pomoč. Dne 25. nov. t. l. so zažgale iskre lokomotive 4 kmečka stanovišča v Rozalnici, ki so pogorela ter so pogorelci ne le brez strehe, ampak tudi brez gospodarskega orodja. Prosijo, da se predlog brez prvega branja odkaže odseku za bedo.

V imenu večine kranjskih državnih poslancev sta bila poslanca vitez Pogačnik in Jarc pri ministrskem predsedniku v zadevi sklicanja deželnega zbora. Ministrski predsednik je izjavil, da bo v slučaju, da bodo sklicani drugi deželni zbori, sklican tudi kranjski. — Tudi je izjavil glede davka navino, da vlada ne vztraja na

predloženi zakonski predlogi in da sedaj študira vprašanje, kako bi se davek na produkcijo izpremenil v konzumni davek.

Poslanec Hladnik je 30. nov. vložil vprašanje na ministra za prehrano, kam gredo živila, katera se popotnikom na železnici konfiscirajo in če hoče potrebno ukreniti, da bi dobili oni, katerim so se živila odvzela, kako odškodnino. V vprašanju še povdarja, da zlasti gosp. okrajni glavar Ekel v Litiji naravnost kruto postopa, ker ravno v litijskem okrajnem glavarstvu se najbolj neusmiljeno konfiscira.

Dopisi.

Iz Adlešič, 29. novembra. Zopet nam je pobrala smrt dve mladi življenji, dva naša vojaka. 27. t. m. je dobil Matija Jankovič — Stublar, posestnik iz Purge h. št. 11., brzojavko, v kateri mu poroča bolniško poveljništvo bolnice v Feldbachu na Štajarskem, da je umrl tam za malarijo njegov sin Jožef Jankovič, ki je služil pri 23. domobranskem polku. Star je bil še-le 19 let. Preje je bil na bojišču v Galiciji in proti Italiji. Bil je prav priden in pošten fant.

Danes pa smo pokopali na domačem pokopališču Mateta Ritmaniča, vojaka na dopustu, ki je služil pri domobr. stražnem bat. št. 13., zadnji čas v Marchtrenku. Bil je samec in star 28 let. Prišel je bil domov na dopust za 14 dni. Minulo soboto se je bil peljal v Črnomelj k zdravniku, ker se je čutil bolehnega, in pa k glavarstvu zaradi podaljšanja dopusta. Domov pa je prišel že prav bolan. Ulegel se je, v torek dopoldne je bil previden in še ni bila pretekla ena ura po tem, je že mirno zaspal za vedno, pri zavesti do zadnjega. Ker je bil pri stražnem bataljonu, se je večkrat prehladil, kar mu je povzročilo smrt. Bil je doma iz Dolenjce h. št. 17. in prav vzgleden mladenič, o katerem ni bilo slišati nikdar nič slabega. Smrt pobira res najboljše mladeniče-vojake.

Zahvala.

Za vse obilne in presrečne dokaze sočutja povodom bolezni in smrti našega nepozabnega soproga, oziroma očeta, tasta, brata in strica, gospoda

Franca Kos

posestnika v Jablanu

kakor tudi za častno spremstvo našega dragega pokojnika k zadnjemu počitku, izrekamo prečastiti duhovščini mirnopske, p. n. sosedom, prijateljem in znancem ter vsem ostalim udeležencem, najprišrčnejšo zahvalo.

Mirnapeč, 30. novembra 1917.

Žalujoči ostali.

Poljedelci! Podpisujte sedmo vojno posojilo le pri svojih domačih posojilnicah in hranilnicah! — Na ta način bode te svet pokazali, da tudi kmečki stan ni zaostal za drugimi stanovi v tekmovalju za dobrobit države in za zmago Avstrije.

Razvedrilo.

Časovno. „Pojdi z menoj v kavarno!“ — „Ne morem!... Moja žena je šla na sprehod... imava oba le ene čevlje!“

Dvounno. A: „Ti si oženjen?“ — B: „Da, da, prijatelj! Škoda da ti ne morem predstaviti svoje žene... včeraj je odšla za pet tednov na počitnice... ti ne verjameš, kako nepopisno sem jaz srečen!“

Legitimacija. Uradnik popisuje damo: „... lase rudeče.“ — Dama hitro: „Prstavite zraven: do nadaljnjega!“

V šoli. „Nacko, no, kaj je osel?“ — „Razžaljiva beseda, gospod učitelj!“

V hotelu. Gost: „Vi natak, pečenka smrđi po pasje!“ — Natak: „Mogoče!... Od kod pa to veste?“

Ugodna prilika. „Poglej tega človeka! Vse hoče imeti, kar vidi!“ — „Pokaži mu hitro tvojo starejšo hči!“

Očitanje. Milka: „Ampak, papa, ne delaj vendar tako neprijaznega obraza!“ — Oče: „Zakaj bi pa gledal prijazno, saj vendar nisem pri fotografu!“

Na vseučilišču. Profesor prav važno: „Moji poslušalci!... in ko bi mi ne imeli vode, bi se ne mogli naučiti plavati... in koliko več ljudi bi se potem utopilo!“

Samozavestno. „Kaj dela vaš ženin, cenjena gospica?“ — „Oh, ta vedno le občuduje mene in vse kar je na meni: moj glas, moje oči, moje roke, moja hojo... oh vse-vse!“ — „Kaj pa vi občudujete na njemu?“ — „Jaz? Najbolj vendar njegov izvrsten okus!“

Iz vojne dopisnice. „... pošljem Ti, dragi Ivan, ob enem malo gosje masti; ni veliko, ampak pride mi od srca.“

Loterijske številke.

Trst, 28. novembra 72 36 23 24 71

Pianino

sistem „Lambergar-Gloss“

skoro nov, se proda pri mestni hranilnici v Črnomlju. Pismene ponudbe naj se vlagajo z navedbo cene do 15. decembra. Ogleda se pianino lahko med uradnimi urami v hranilničnih prostorih. 101-0-1

V najem se odda

s 1. januarjem 1918 prodajalna s skladiščem (dosedaj modna trgovina A. Dramé) v hiši šte. 65 na glavnem trgu.

Angela Vojska.

Mestna hranilnica v Črnomlju

je edini denarni zavod v celi Belikrajini, v katerega vlagajo sodišča, slavna županstva in prečastiti župni uradi denar, ker jamči za vse vloge mestna občina Črnomelj ter je denar tudi za časa vojne popolnoma varen.

Obrestuje hranilne vloge po 3 $\frac{3}{4}$ %, daje posojila po dogovoru in sprejema po najugodnejših pogojih prijave na VII. 5 $\frac{1}{2}$ % avstrijsko vojno posojilo.

Ravnateljstvo.

98-2-2